

Sağlık Hizmetleri Finansmanı Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Çerçevesi

Bibliometric Framework of Graduate Theses in the Field of Health Institutions Financing

Abdullah YıldırımKilis 7 Aralık Üniversitesi, Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü, Sağlık Yönetimi, Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencisi,
Kilis, Türkiye**Dr. İsa Gerekli**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8869-1966>**İbrahim Bozkurt**

Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yusuf Şerefoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kilis, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5446-9862>**Özet**

Sağlık kurumlarında finansman geçmişten günümüze gelişen ve artarak devam eden bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sağlık yatırımlarının devasa bütçeler alması nedeni ile bu alanda çalışmalar artmaktadır. Söz konusu bütçelerin artması sağlık kurumlarından finans yöneticilerinin önemi artırmaktadır ve bu alanda birçok üniversitede bu alanda eğitim verilmektedir. Bu araştırmada, sağlık kurumlarının finansmanı konulu lisansüstü tezlerim geçmişten günümüze literatürde taranarak ulaşılan verilerin derlenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma ile Yüksek Öğretim Kurumu Tez Merkezi (YÖKTEZ), veri tabanında yer alan sağlık kurumlarının finansmanı ile ilgili araştırma konusu olmuş lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi yapılması amaçlanarak oluşturulmuştur. Araştırmada tarama modeli esas alınarak 1975 -2023 yılları arasında yapılmış 53 lisansüstü tez esas alınmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler farklı değerlendirme parametreleri bakımından değerlendirilmiştir. Yapılan bu araştırmada sağlık kurumlarının finansmanı alanında 2017 yılı sonrası lisansüstü eğitimde artış olduğu ve ilk kez sağlık kurumlarının finansmanı yayımlanan lisansüstü çalışmaların olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansman, Sağlık Finansmanı, Lisans Üstü Sağlık Finansmanı Tezleri**Abstract**

Financing in health institutions emerges as a developing and increasing issue from the past to the present. Due to the huge budgets of health investments, studies in this field are increasing. The increase in the budgets in question increases the importance of financial managers from health institutions and many universities provide training in this field. This research was carried out to examine the situation of my postgraduate theses on the financing of health institutions from the past to the present. This research was carried out to examine the situation of my postgraduate theses on the financing of health institutions from the past to the present. The bibliometric analysis of the graduate theses on the financing of health institutions in the database of the Yüksek Öğretim Kurumları Tez Merkezi (YÖKTEZ) was carried out. In the research, based on the scanning model, the postgraduate thesis made between 1975 -2023 was reached. The data obtained because of the research were evaluated in terms of different evaluation parameters. Results in the field of financing of health institutions 53 an increase in postgraduate education and the financing of health institutions show that there are postgraduate studies published 2017 for the first time.

Keywords: Finance, Health Finance, Graduate Health Finance Theses

1. Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)' ne göre Sağlık; yalnız hastalık ve harekete engel bir kusurun olması değil, beden bütünlüğü, ruhsal ve sosyal açıdan da tam bir bütünlük hali olarak yorumlanmıştır. Bu çerçeveden bakıldığında sağlık; insanlar için vazgeçemeyecekleri, diğer bir deyişle ikame edilmez yaşam kalitemizi etkileyen hayatımızın çok önemli bir olgusudur. Var oluş mücadelesi veren İnsanoğlunun sürdürülebilir kılmaya çalıştığı hayatının her döneminde sağlığına önem atfetmiştir. İnsan sağlığının iyi olması ortak paydada diğer insanlarla faaliyet gösterip paylaştığı ortak yaşam koşullarında da bunu devam ile gerçek mânada hak ettiği değeri bulacaktır. Bu koşulların gerçekleştirilmesi için kişilerin sağlıklı bireyler olarak hayatlarına devam etme sorumluluklarını yerine getirmelerinin yanı sıra ülkelerin de sosyal devlet anlayışı bağlamında toplumu oluşturan bireylere sağlık alanında iyi bir hizmet vermeleri gerekmektedir. Ülke ekonomisinin ekonomik faaliyetleri içerisinde bulunan sağlıklı bireyler adeta birer çarpan etkisi ortaya çıkaracak, ekonomik değer üretecek en temel kaynaklardandır. Üretim faktörü perspektifinden bakıldığında, insan kaynağının toplumu oluşturan her kesim için çok önemli ve kritik bir ekonomik kaynak niteliğinde olduğu açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Mühlbacher, 2008:547). Sağlık hizmetleri; yalnızca kişilerin ve toplumun sağlığını korumak değil aynı zamanda hastaların hastalıklarını iyileştirmek ve kişiyi sağlıklı bir birey olarak hayatına devam etmesini sağlamak ve sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi için sağlanan tüm hizmetlerin toplamı olarak yorumlanmıştır. Ülkelerin gelişmişlik seviyeleri değerlendirilirken belirleyici olan en önemli kriterlerden biri sağlık hizmetlerinin düzeyidir. Bu bakış açısından çıkararak ülkelerin sağlık politikaları oluşturulurken topluma optimum düzeyde fayda sağlayacak verimli ve etkin bir o kadar da insan odaklı sağlık hizmeti sağlanması için doğru ve yeterli kaynak ayrılmalıdır. Bu yaklaşım verilecek hizmetin tabana yayılarak ülkenin her bir noktasına aynı iyi düzeyde insanların faydalanacağı sağlık hizmeti ile mümkündür.

İnsan odaklı yaklaşıma sahip gelişmiş ülkelerde sağlık hizmetlerinin üst düzeyde olması tesadüf değildir. Sağlık hizmetleri alanında yapılan harcamalar ülkelerin ekonomik gelişmişlik seviyesi ile birlikte ele alınmaktadır. Diğer bir deyişle, ülkelerin sağlık hizmeti için yaptıkları harcamaların doğruluğundan ya da yerinde yapılmasından söz etmek için sağlık sistemi modelinin de doğru seçilmesi ile mümkün olacaktır. Ülkelerin sahip oldukları topluma sağlayacağı sağlık hizmeti için ayrılacak en rasyonel ve insan odaklı bütçe miktarı, ülke bütçesinden alacağı pay ile sağlıkta sektöründe yapılması planlanan harcama ve sağlık finansman türleri kavramının üzerinde durulması gereken önemli bir konu halini almasına katkıda bulunmuştur. Sağlık hizmetleri konusunda gelişmişlik düzeyleri tespit edici olarak kabul gören; ülkelerin kişi başına düşen sağlık harcamaları, sağlık harcamalarının gayri safi yurt içi hasıla (GSYİH) içindeki kapladığı alan, kamu kurumları ve özel sektör kurumlarının toplam sağlık harcamaları içerisindeki seviyeleri ve benzerlik gösteren kriterler olarak kabul edilmektedir.

Sağlık yatırımları ve finansmanı bu denli önemli bir sorumluluğu üstlenmesi sağlık yatırımcılarının, finans kurumlarının ve akademi görevlilerinin de bu konuya olan ilgisini artırmıştır. Bu açıdan bakıldığında yalnızca ön lisans, lisans değil aynı zamanda yüksek lisans seviyesinde eğitimi verilen kurumlarca da sağlık kurumları finansmanı alanında son dönemlerde sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır (Yenipinar vd. 2014; Çetin ve Kızıllırmak, 2017). Bu araştırmada ülke çapında kayıtlı tüm tezlerin belirli bir veri tapanında muhafaza edildiği, Ulusal Tez Merkezi veri tabanında daha önce çalışılmış ve onaylanmış sağlık kurumları finansmanı alanındaki lisansüstü çalışmaların bibliyometrik perspektifte araştırılması temel alınmıştır. Bibliyometrik analiz, literatürdeki makro düzeyde inceleyip konuyu bir bütün olarak

analiz etme olanağı sunarak kısa bir zaman dilimi içerisinde sorunu çözerek araştırmacılara kolaylık sağlamaktadır. (Pritchard,1969)'a göre bibliyometrik analiz; matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kitaplara ve diğer iletişim kaynaklarına uygulanması olarak yorumlanmıştır. Bu analiz türü literatürü olması gereken optimum düzeyde inceleyip konuyu bir bütün olarak analiz etme olanağı sağlamaktadır. Yöntemin araştırmacıya sağladığı bir diğer önemli katkı ise herhangi bir konu ile ilgili bilimsel sonuçların özelliklerini ve gelişim sürecini izlenmesini sağlamasıdır (Kurutkan ve Orhan, 2018). Bu analiz türü araştırmacılara yayınların veya belgelerin belirli özelliklerinin niceliksel analizinin yapılabildiği verilerden hareketle farklı disiplinlerde bilimsel iletişim sürecinin nasıl gerçekleştiği araştırılabilme imkânı da vermektedir (Al ve Tonta, 2004:19). Tüm bu bilgiler bağlamında, yapılacak çalışmanın literatüre olan katkısının yanı sıra sağlık kurumları finansmanı alanının belirli bir dönem içerisindeki gelişim performansı ve mevcut alana dair çalışmaların kavramsal bir çerçevede incelenmesi ve bu doğrultuda daha sonra yapılacak çalışmalara yol göstereceği düşünülen önemli bir çalışma olması amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra lisansüstü tezlerin hangi konular üzerinde çalışıldığı hangi zaman dilimine yoğunlaştığı, geçmişte yapılan çalışmalar ile günümüz arasında farklılık olup olmadığının bilinmesi ayrıca önemli düzeyde katkı sağlayacaktır.

2. Sağlık Hizmetleri Finansmanı Alanında Araştırmaların İncelemesi

Bu bölümde yapılan literatür taraması ile araştırmanın sağlık kurumlarının finansmanı arasındaki ilişkisi incelenmiştir, lisansüstü sağlık kurumlarının finansmanı ile ilgili alanlarda gerçekleştirilen çalışmalar üzerinde durulmuş ve sağlık kurumlarının finansmanı alanındaki bibliyometrik çalışmalar irdelenmiştir.

2.1. Sağlık Harcamalarının Finansmanı

Dünyada insan nüfusunun artması, yaşam süresinin uzamasına ve aynı zamanda da yaşlı nüfusun artması sonucunu doğurmuştur, bu durum sağlık hizmeti ihtiyacını ve hastane sayılarının artması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Teknolojik gelişmelerin hızla artarak devam etmesi neticesinde hasta ihtiyaç ve beklentileri özelliklerinde değişime neden olmuştur bu nedenler sağlık sektörü için yapılan harcamalarında artması gerçeğiyle sonuçlanmıştır (Bektemür, Şafak Yılmaz, Arslanoğlu, Beylik, & Adaş, 2018, s. 102).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre sağlık hizmeti kamu malı niteliğindedir ayrıca sağlık hizmetleri Sağlık Bakanlığı sorumluluğu altındadır. Sağlık hizmetleri kamu, yarı kamu özel ve kâr amacı gütmeyen vakıf kuruluşlarınca sağlanır. Sağlık hizmetleri finansmanı ise vergiler, sosyal güvenlik primleri (SGK), özel sigorta primleri ve cepten ödeme ile gerçekleşmektedir. (Pekten, 2006:2). Sağlık harcamalarının artması, sağlık yatırımlarının da artmasına neden olmuş bu durum ise sağlık finansman kaynaklarının önemini artırmıştır. Sağlık hizmetleri ve yatırımların finansmanı izlenecek sağlık politikasını belirlemektedir. Ülkemiz sağlık hizmetleri finansman yapısında bakımından tek bir politikası olduğu söylenemez; karma bir yapının varlığı söz konusudur. İnsanlar yaşamları boyunca kendilerini güvende hissedecekleri alanları tercih etmişlerdir bunlara çalışma alanları da dahil etmek mümkündür zira insanlar yaklaşık 30 yıllık aktif çalışma hayatlarında çalıştıkları zamanlarda oluşacak iş kazaları ya da sağlık sigortasına ihtiyaç duymuşlardır. Aktif çalışma süresince Zorunlu sigorta yanında insanlar ya da işverenler özel sigorta ya da ihtiyaç duymuşlardır ya da cepten yapılan ödemeler ile karşılamışlardır. Devletlerin sürdürülebilirliğini sağlamak adına ve toplum yararına yapılacak harcamalar için toplanan kamu gelirleri yani vergilerle finansman yöntemi de dahil edildiğinde

hep birlikte ve iç içe uygulama alanı bulan karma bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu karma yapı sadece devlet tarafından değil sağlık harcamalarının temelde hem kamu hem de özel sektör tarafından da belirli düzeylerde ödemeleri içerir. Yani bu bilgiler ışığında Türkiye’de sağlık hizmetleri finansmanı arz ve talep bakımından çeşitlilik oluşması sonucunu ortaya çıkarmıştır (Yurdadoğ, 2007, s. 592).

Sağlık Harcamalarını Etkileyen Temel Faktörler (Tunçsiper ve Bakar, 2023: 24).

- Kişi başına gelirin yüksek olması
- Eğitim seviyesi ve sağlık bilincinde gelişim
- Sosyal değer yargılarının farklılaşması
- Teknolojik inovasyonlar
- Şehirleşme kültürü
- Yaşam sürelerinin artması
- Toplumsal düzende meydana gelen değişimler

Aşağıdaki Tablo 1. De G20 ülkelerine ait 2021 ve 2022 yılları OECD veri tabanından alınan kişi başına düşen toplam sağlık harcamaları verileri sunulmuştur. Tablo 1. Den de anlaşılacağı üzere ülkede yaşayan kişi sayısı göz önünde bulundurduğunda toplam harcamaların boyutu büyük önem arz etmektedir.

Tablo 1. Kişi Başı Sağlık Harcamaları (Satın alma gücü paritesine göre ABD \$)

Ülke	2021 Yılı	2022 Yılı
Avustralya	6225	6372
Canada	6277	6319
Fransa	6105	6629
Almanya	7518	8010
İtalya	4042	4290
Japonya	4899	5250
Kore	4189	4569
Meksika	1262	1181
Türkiye	1559	1827
Birleşik Krallık	5466	5492
Amerika Birleşik Devletleri	12 197	12 555

Kaynak: OECD Health Data 2024

Özel ve kamu kuruluşları tarafından sağlanan sağlık hizmetleri arzı, talep de sağlık sigortasının kapsamına dahil olanlar ve dahil olmayanlar şeklinde ikiye ayrılır. Bu finansman türlerinden dolayı ortaya çıkan sağlık harcamaları farklı kurum ve kuruluşlarca gerekli durumlarda yerine getirilmektedir. Bunun bir sonucu olarak ülke çapında tek tip organizasyon yapısından söz etmek de pek mümkün değildir (Yurdadoğ, 2007, s. 592). Kamu tarafından yerine getirilen finansman türleri farklılık göstermektedir bunlar; sosyal sağlık sigortası, vergilerle finansman; özel finansman yöntemleri, özel sağlık sigortacılığı, cepten ödemeler ve tıbbi tasarruf hesabı şeklinde sınıflandırılmıştır.

3. Yapılan Araştırmalar

Tablo 1’de 1975-2023 yılları arasında yayınlanan lisansüstü tezler incelenmiştir. Tabloda yazar tez başlığı hangi kurumda yapıldığı ve hangi yıllarda yapıldığı bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 1. 1975 – 2023 Yılları Arasında Yayınlanan Lisansüstü Tezler

Yazar	Tez Başlığı	Kurum	Yıl
Öz	Türkiye’de Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı	Orta Doğu Üniversitesi	1994
Kanca Semerci	Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı	İstanbul Üniversitesi	1995
Işık	Sağlık Ekonomisi: Finansmanı ve Ekonometrik bi Analiz Çerçevesi	Marmara Üniversitesi	1997
Çelik	Avrupa Birliği Ülkelerinde Sosyal Sağlık Sistemi ve Finansmanı	İstanbul Üniversitesi	1997
Balbay	Sağlık Sisteminin Finansmanı ve Genel Sağlık Sigortası	Hacettepe Üniversitesi	1997
Kıdak	Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerine sosyal Güvenlik Kuruluşlarından Finansman Aktarımı	Dokuz Eylül Üniversitesi	1998
Değer	Üst düzey Sağlık Yöneticilerinin Hastane ve Finansman Reformuna İlişkin Bilgi ve Tutum Düzeyleri	Hacettepe Üniversitesi	1998
Akgün	Planlı Dönemde Konsolide bütçe İçinde Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı	Marmara Üniversitesi	1999
Çalışkan	Ulusal Sağlık Hizmetleri Sisteminin Finansman Kaynakları Yönünden Türkiye’de Uygulanabilirliği	Akdeniz Üniversitesi	1999
Ertekin	1980 Sonrası Dönemde Türkiye’de Sağlık Hizmetlerinin Yeniden Yapılandırılması ve Finans Sorunu	Dokuz Eylül Üniversitesi	2000
Dağıstan	Türkiye’de Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı	Selçuk Üniversitesi	2001
Işık	Sağlık Hizmetleri Finansmanı Ülke Örnekleri ve Çözüm Önerileri	Anadolu Üniversitesi	2001
Karacık	Sağlık Finansmanında Yeni bir Model Sağlık Bakım Organizasyonları ve Türkiye’de Adaptasyonu	Marmara Üniversitesi	2004
Türcan Özşuca	Sağlığın finansmanı ve Türkiye İçin Sağlık Finansman Modeli Önerisi	Ankara Üniversitesi	2007
Mısırlı	Türk Sağlık Sisteminde Sağlık Hizmet Sunumunun Finansmanı ve Genel Sağlık Sigortasının sürdürülebilirliği	İstanbul Üniversitesi	2007
Koç	Türk Sosyal Güvenlik sistemi Kapsamında Sağlık Harcamalarının Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri	Celal Bayar Üniversitesi	2007

Özgülbaş	Sağlık Yöneticilerinin Sağlık Hizmetleri finansmanına ve Sunumuna Yönelik Görüş değerlendirilmesi	Başkent Üniversitesi	2008
Öz	Ulusal Hane Halkı Cepten Sağlık Harcamalarının Finansmanında Dikey Hakkaniyet açısından değerlendirilmesi	Hacettepe Üniversitesi	2008
Çelikay	Türkiye’de Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı Açısından Genel Sağlık Sigortası Sisteminin Etkinliği ve Geleceği	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2009
İntaş	Hastanelerde teknolojik Yapının Oluşumu ve Sürdürülebilirliğinin Finansmanı: İstanbul İlinde Bir Araştırma	Dumlupınar Üniversitesi	2010
Şen	Türkiye’de Sağlıkın Finansmanı ve Kamu Hastanelerinin Etkinlik Analizi	Dumlupınar Üniversitesi	2010
Tekin	Türkiye’de Sağlık Sektöründe Bir finansman Yöntemi Olarak Kamu-Özel Ortaklığı Politikasının Haritalama Yöntemi ile Analiz Edilmesi	Hacettepe üniversitesi	2010
Yıldırım	Türkiye’de Sağlık finansman Yolları ve Kamu Hastanelerindeki Harcama Uygulamaları	Beykent Üniversitesi	2010
Çiftçi	Sağlık Sistemi ve Finansmanı: Türkiye ve Çeşitli Ülkeler	Marmara Üniversitesi	2011
Demirci	Türkiye Sağlık Sisteminde Yerelleşme ve Finansmana Yönelik Dönüşüm Çabaları, Bunların Etkileri ve İngiltere Modeli ile Benzerlikleri	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	2012
Pamukçu	Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Sağlık Hizmeti Finansmanı Sağlanan Hastanelerin Yapılan Ödeme Yöntemlerine İlişkin Sorunları Algılama Biçimleri (İstanbul İlinde Bir Uygulama)	Marmara Üniversitesi	2014
Kocasoy	Türkiye’de Sağlık Hizmetlerine Yapılan Harcamalar ve Finansmanı	Afyon Kocatepe Üniversitesi	2014
Tunca	Türkiye’de Sağlık Harcamaları ve Finansmanı	Ankara Üniversitesi	2014
Duyuk	Devletlerin Sağlık Politikaları ile Özel Sağlık Sigorta Sistemlerinin Sunumu ve Finansman Açısından Karşılaştırılması	Namık Kemal Üniversitesi	2015
Çoban	Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ekonomilerde Sağlık Harcamaları Finansmanı	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	2015
Karagöz Zeren	Sağlık Finansman Modeli Önerisi; Gelişmekte Olan Piyasalar Örneği	Trakya Üniversitesi	2016
Dinçköklü Çakır	Türkiye ve Avrupa Birliğinde Uygulanan Finansman Politikalarının Değerlendirilmesi	Marmara Üniversitesi	2016
Dwi Hanggırı	Evrensel Sağlık Kapsamı Uygulamasından Önce Endonezya’da Sağlık Finansmanı: Value For	Hacettepe Üniversitesi	2017

Money Analizi			
Gülay	Türkiye’de Sağlık Finansmanı ve İngiltere ile Karşılaştırılması	Marmara Üniversitesi	2017
Uğurlu	Ülke Deneyimleri Işığında Sağlık Teknoloji Değerlendirmesinin Sağlık Finansman Sisteminin Sürdürülebilirliğine Etkisi ve Türkiye için Model Önerisi	İstanbul Üniversitesi	2017
Çınaroğlu	Sağlık Hizmetleri Finansmanında Eşitsizlik ve Hakkaniyet ile Katastrofik Sağlık Harcamaları Arasındaki İlişki	Hacettepe Üniversitesi	2017
Şahin	Sağlık Finansmanında Tamamlayıcı Sağlık Sigortasının Rolü ve Uygulanabilirliği	Beykent Üniversitesi	2018
Bilgin	Sağlık Hizmeti Finansmanında Katastrofik Sağlık harcamaları ve Hesaplama Yöntemlerine Yönelik bir Değerlendirme	Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi	2019
Başer	Refah Modelleri Açısından Türkiye’de Sağlık Sistemi ve Finansmanı	Üsküdar Üniversitesi	2019
Yavuz	5510 Sayılı Sosyal sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Çerçevesinde Sağlık Hizmetinin Sunumu ve Finansmanı	Yeditepe Üniversitesi	2019
Cassama	Sağlık Hizmetlerinin Sunumu ve Finansmanı: Türkiye’de Sağlık Harcamalarının Finansmanı	Bursa Uludağ Üniversitesi	2019
Hussein	Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye’nin Sağlık Hizmetleri Finansmanı Açısından Karşılaştırılması	Nişantaşı Üniversitesi	2019
Arslan	Türkiye Cumhuriyeti ve ABD’deki Sağlık Harcamalarının Sağlık Finansmanına Göre Karşılaştırılması	Bahçeşehir Üniversitesi	2019
Güven	Sağlık Ekonomisinde Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Sağlık Finansman Yöntemleri: Bir Uygulama	Haliç Üniversitesi	2020
Nur, Garip	Sağlık Finansman Modelleri ile Hizmet Kullanım İlişkisi Üzerine Bir Araştırma	İstanbul Üniversitesi	2020
Değirmenci	Sağlık Harcamalarının Finansmanında Tamamlayıcı Sağlık Sigortasının Rolü: Üniversite Çalışanları Üzerine Bir Araştırma	Kayseri Üniversitesi	2021
Ulusinan	Türk Sağlık Finansman Sisteminin Mevcut Durumu Nedir ve Nasıl Geliştirilebilir? Sektör Aktörleri Üzerine Bir Çalışma	Sakarya Üniversitesi	2021
Özen	Türkiye’de Sağlık Harcamaları ve Finansman Modelleri: OECD Ülkeleri ile Karşılaştırma	İnönü Üniversitesi	2021
Berkan Tereyağoğlu	Sağlık Tesisi Projeleri Bakımından Yap- Kirala- Devret Modeli ve Finansman Sağlayanların Müdahale Hakkı	Ankara Üniversitesi	2021

Topçuoğlu	Sağlık Hizmetleri Finansmanında Kullanıcı Katkılarına Yönelik Bir Araştırma	Yozgat Bozok Üniversitesi	2022
Biri	Turizm Sektörünün ve Finansmanının Analizi Sağlık Turizmi Üzerine bir Uygulama	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	2022
Durmaz	Küreselleşme Sürecinde Sağlık Harcamalarının Brics-T Ülkeri Örneği	İskenderun Teknik Üniversitesi	2022
Köksal	Türkiye’de Kamu Sağlık Harcamalarının Finansmanı, Sürdürülebilirliği ve Temel Belirleyiciler	Erciyes Üniversitesi	2023

4. Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde yapılan literatür taraması ile gerçekleştirilen araştırmanın odak noktası, amaç ve önemi ile araştırmanın yöntemi gibi konular açıklanmaya çalışılmıştır.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Sağlık hizmeti topluma sunulması ile ilgili son yıllarda yapılan yatırımlar sağlık hizmetleri finansmanı alanının da gelişmesine pozitif yönde katkıda bulunmuştur. Sağlık hizmeti finansmanına büyüklük bağlamında oluşan talep, arz ve buna bağlı olarak maddi bütçenin büyüklüğü ve toplumsal açıdan ortaya çıkan önem derecesi endüstrileşmesine olanak sağlamıştır. Ülkemizde yüksek öğrenim düzeyinde eğitim veren her seviyede bölümde sağlık kurumları finansmanı alanında eğitimler alınmaktadır. Sağlık kurumları finansmanı eğitiminin lisansüstü düzeyde daha yoğun bir biçimde tercih edilmesi nedeniyle yapılan araştırmaların sağlık kurumları finansmanı alanında yayınlanan lisansüstü ve doktora tezlerinde yoğunlaşması sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Araştırmada, Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan sağlık kurumları finansmanı alanındaki yüksek lisans ve doktora çalışmalarının bibliyometrik alan içerisinde incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda bakıldığında yapılan çalışmaların üzerinde durduğu konular ve bu konulara ne zaman yoğunlaştığı, ayrıca hangi üniversitelerde ve hangi anabilim dallarında daha çok araştırma yapıldığı, geçmişte ve günümüz de yapılmış araştırmalar arasında ne gibi farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılması araştırmanın temel amacıdır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi ve Kısıtları

Bu çalışma nitel bir araştırma tekniği olarak bibliyometrik analiz yöntemini temel almıştır. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler nitel araştırma yöntemi kullanılarak alınan örneklem, ölçüt örneklem ile tespit edilen kelimeler doğrultusunda uygulanmıştır (Chandra ve Shang 2019: 38). Araştırmada ulaşılması hedeflenen asıl odak nokta Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) kaynaklarından faydalanarak, sağlık kurumları finansmanı alanında araştırma konusu olarak tercih edilmiş lisansüstü tezlerin bibliyometrik analiz yöntemiyle araştırılmasıdır. Bu kavramsal çerçevede çalışma 1994 ile 2023 yılları arasında sağlık kurumları finansmanı alanında araştırılmış ve sonuçlandırılmış lisansüstü tezlerin irdelenmesini amaçlamıştır. Çalışmada bu kapsamda geçmiş 48 yıllık dönemde araştırılmış yüksek lisans ve doktora tezlerini bir kaynak olarak kullanmak için YÖK ün bilimsel çalışmalarda faydalanılması adına veri tabanında muhafaza ettiği tez tarama sayfasında “sağlık kurumları finansmanı, sağlık finansmanı” gibi ölçütlerde tarama yapılmış ve 53 lisansüstü tez

elde edilmiştir. Bu bağlamda araştırmaların bibliyometrik çerçevede özelliklerinin incelenmesi için “tezin konusu, tez türü, yayınlandığı yıl, yayınladığı üniversite, yayınlandığı enstitü, danışmanın ünvanı” gibi ölçütlerden faydalanılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda sağlık kurumları finansmanı alanında gerçekleştirilen yüksek lisans ve doktora seviyesindeki tezlerin birçok konuda derinlemesine analizi sağlanmış ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

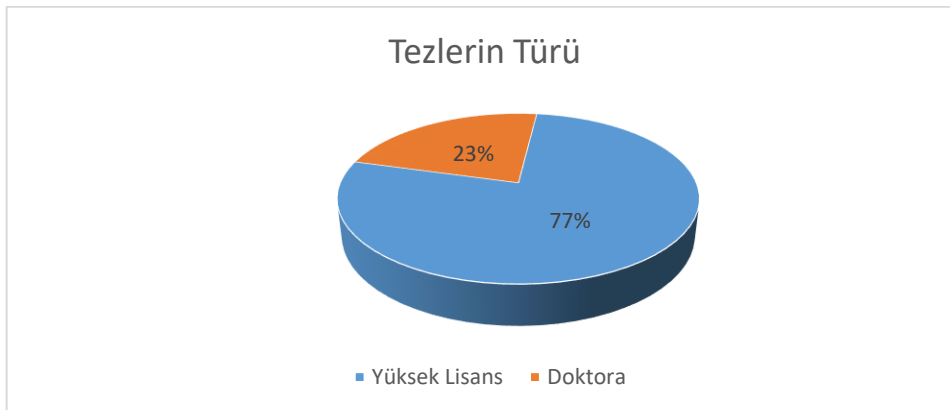
Bu çalışmada cevaplanması gereken sorular aşağıda sıralanmıştır:

- Sağlık kurumları finansmanı alanında araştırılmış ve yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- Sağlık kurumları finansmanı alanında araştırılmış ve yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- Sağlık kurumları finansmanı alanında araştırılmış ve yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerin enstitülere göre dağılımı nasıldır?
- Sağlık kurumları finansmanı alanında araştırılmış ve yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
- Sağlık kurumları finansmanı alanında araştırılmış ve yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerin konulara göre dağılımı nasıldır?
- Sağlık kurumları finansmanı alanında araştırılmış ve yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerin danışmanlık ünvanlarına göre dağılımı nasıldır?

Araştırmanın da bazı kısıtları bulunmaktadır. Araştırma YÖKTEZ’de yer alan sınırlı sayıdaki sağlık kurumları finansmanı alanındaki lisansüstü çalışma ile sınırlandırılmıştır.

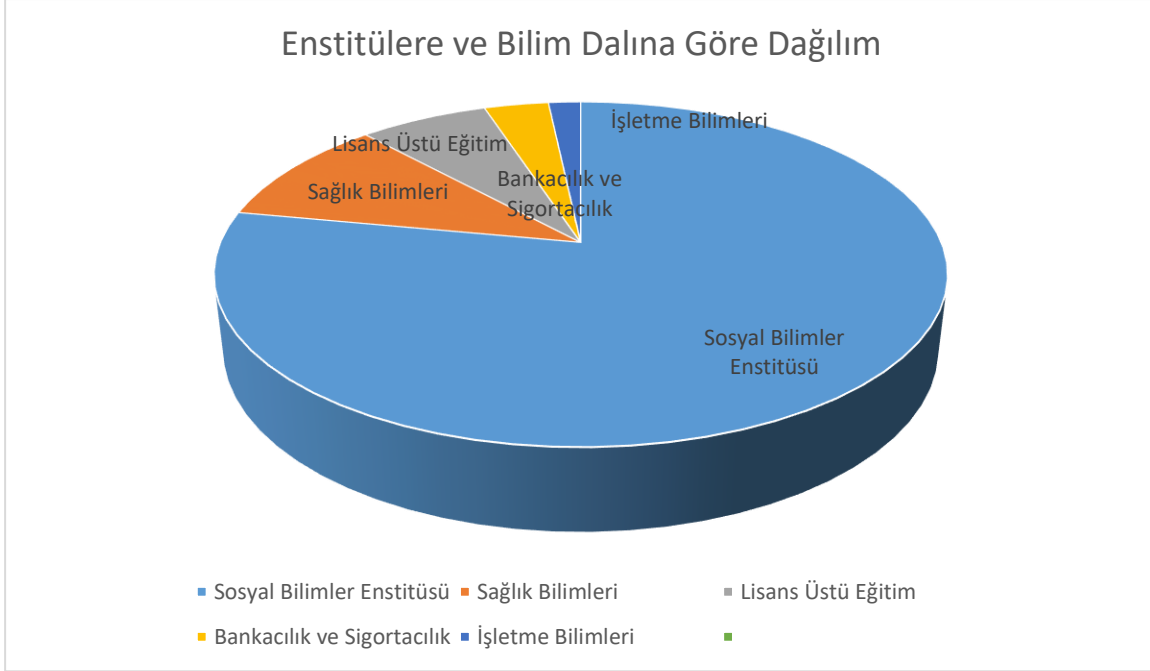
5. Bulgular

Bu araştırma sağlık kurumları finansmanı alanında gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin bibliyometrik kavramsal çerçevesini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma bağlamında YÖKTEZ’den elde edilen 53 lisansüstü tezin ilk olarak çeşitlerine göre dağılımı irdelenmiştir. Elde edilen lisansüstü tezlerin 41’i yüksek lisans tezi ve 12’si doktora tezi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

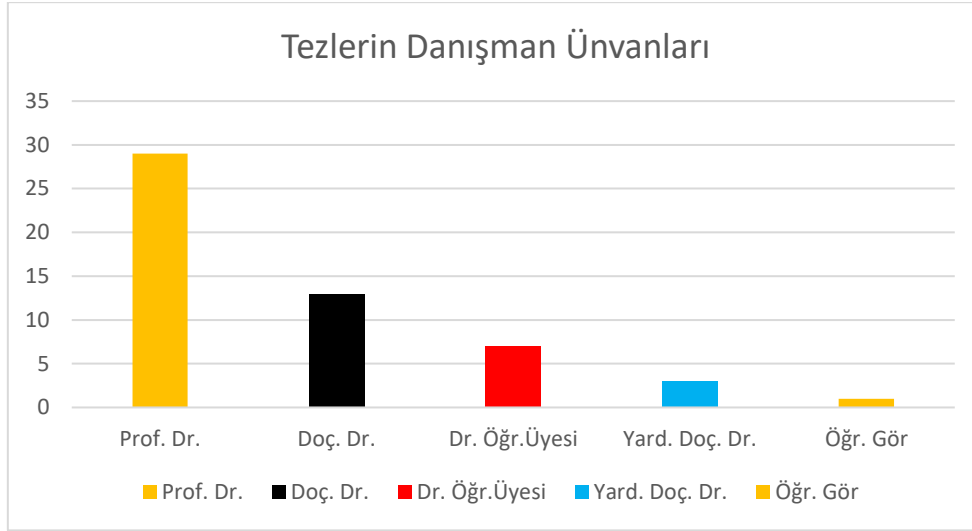
Şekil 1. Tezlerin Türüne Göre Dağılımı

Tezlerin enstitülere göre dağılımı da değerlendirilmiştir. Sağlık kurumları finansmanı alanında yayımlanan lisansüstü tezlerin en fazla Sosyal Bilimler Enstitüsünde (46) yayımlandığı görülmektedir. Ayrıca Sağlık Bilimleri (6), Lisans Üstü Eğitim (4), Bankacılık Sigortacılık (2) ve İşletme Bilimleri (1) alanında da yayımlanan sağlık kurumları finansmanı alanına ilişkin lisansüstü tez olduğu görülmektedir.

Şekil 2. Sağlık kurumları Finansmanı Alanında Yayımlanan Lisansüstü Tezlerin Dağılımı

Sağlık kurumları finansmanı alanında araştırılmış ve yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerin danışman unvanlarına göre değerlendirildiğinde en çok Profesör Doktorların (29), Doçent Doktor (13), Yardımcı Doçent Doktor (7), Doktor Öğretim Üyesi (3) ve Öğretim Görevlisi (1) olarak tespit edilmiştir.

Şekil 3. Tezlerin Danışman Ünvanlarına Göre Dağılımı

Sağlık kurumları finansmanı alanında araştırılmış ve yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri anabilim dallarına göre incelendiğinde en fazla Maliye Anabilim Dalında olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmaların hangi anabilim dalında olduğu ve sayıları (Tablo 2) gösterilmektedir.

Tablo 2. Yapılan Çalışmaların Bilim Dalına Göre Dağılımı

Bilim Dalı Adı	Çalışma Sayısı
Avrupa Topluluğu Anabilim Dalı	1
Bankacılık Anabilim Dalı	1
Çalışma Ekonomisi ve Endüstrisi Anabilim Dalı	1
Ekonomi Finans Anabilim Dalı	1
Hastane İşletmeciliği Anabilim Dalı	1
Hastane ve Sağlık Kurumları Yöneticiliği Anabilim Dalı	2
İktisat Anabilim Dalı	7
İşletme Anabilim Dalı	9
Maliye Anabilim Dalı	11
Muhasebe ve Finans Anabilim Dalı	2
Özel Hukuk Anabilim Dalı	1
Sağlık Kurumları Yöneticiliği Anabilim Dalı	1
Sağlık Kurumları Yönetimi Anabilim Dalı	3
Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı	9
Sigortacılık Anabilim Dalı	1
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı	1

Sağlık kurumları finansmanı alanındaki araştırılmış ve yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerin üniversitelere göre dağılımı ele alındığında en fazla tezin Marmara Üniversitesinde (7) yayımlandığı görülmektedir. Yapılan çalışmaların hangi üniversitede olduğu ve sayıları (Tablo 3) gösterilmektedir.

Tablo 3. Sağlık Kurumları Finansmanı Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite Adı	Çalışma Sayısı
Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi	1
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1
Akdeniz Üniversitesi	1
Anadolu Üniversitesi	1
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	1
Ankara Üniversitesi	3
Bahçeşehir Üniversitesi	1
Başkent Üniversitesi	1
Beykent Üniversitesi	2
Bursa Uludağ Üniversitesi	1
Celal Bayar Üniversitesi	1
Dokuz Eylül Üniversitesi	2
Dumlupınar Üniversitesi	2
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1
Hacettepe Üniversitesi	6
Haliç Üniversitesi	1
İnönü Üniversitesi	1
İskenderun Teknik Üniversitesi	1
İstanbul Üniversitesi	5
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	1
Kayseri Erciyes Üniversitesi	1
Kayseri Üniversitesi	1
Marmara Üniversitesi	7
Namık Kemal Üniversitesi	1
Nişantaşı Üniversitesi	1
Ortadoğu Teknik Üniversitesi	2
Sakarya Üniversitesi	1
Selçuk Üniversitesi	1
Trakya Üniversitesi	1
Üsküdar Üniversitesi	1
Yeditepe Üniversitesi	1
Yozgat Bozok Üniversitesi	1

Yıllara göre dağılım göz önüne alındığında ise ilk tezin 1994 yılında yazıldığı görülmektedir. Çalışmaların yıllara göre sayıları (Tablo 3) gösterilmektedir.

Tablo 4. Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Çalışma Sayısı	Yıllar	Çalışma sayısı
1994	1	2011	1
1995	1	2012	1
1997	3	2014	3
1998	2	2015	2
1999	2	2016	2
2000	1	2017	4
2001	2	2018	1
2004	1	2019	6
2007	3	2020	2
2008	2	2021	4
2009	1	2022	3
2010	4	2023	1

6. Değerlendirme ve Sonuç

Ülkelerin Gelişmişlik düzeyinin ve önceliklerinin çok farklı olduğu dönemlerde bile insanoğlu sahip olduğu kıt kaynakları en verimli düzeyde kullanmayı kendine ilke edinmiştir. Toplayıcı toplumlardan, tarım toplumlarına ve nihayetinde yaşanan sanayi devrimleri ile ülkeler ve toplumlar sağladıkları zenginleşme ile farklı gelir düzeylerine sahip olmuşlardır. Elde ettikleri gelirleri devletler bağlamında düşünüldüğünde yine kamu yararına en etkili biçimde kullananları gelişmiş ülkeler olarak sınıflandırmışlardır. Bugün OCED verilerini incelediğimizde ABD’nde sağlık harcamalarının kişi başına gerçekleşen harcamasının bu denli yüksek olmasının temelinde insan odaklılık bulunur. Diğer bir deyişle Meksika’da sağlık hizmeti almak için sırada bekleyen hastanın yaşam konforu ile gelişmiş ülkelerdeki insanların yaşam konforu aynı düzeyde değildir. Söz konusu bu bilgi sağlık çalışanlarının çalışma alanındaki konforuyla da doğru orantılıdır. Ülkelerin gelir düzeylerindeki farklılıklar yapılacak finansman giderlerinin miktarında da belirleyicidir. Bu bağlamda bakıldığında sağlık alanında çalışan kurumların finansmanı açısından yapılacak harcamaların hedef kitleye ulaşması ve optimum düzeyde olması büyük önem arz etmektedir ve çalışmamızın önemine atıf yapmaktadır. Araştırmamızda faydalanmak adına YÖKTEZ veri tabanında kayıtlı 1994-2023 yılları arasında 29 yıllık Döneme ait sağlık kurumları finansmanı alanındaki yayımlanmış 41 yüksek lisans ve 12 doktora tezi bazı ölçütler temel alınarak irdelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda en çok lisansüstü tezin Marmara Üniversitesi tarafından araştırmaya değer olduğu ve tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmanın bir diğer dikkat çeken sonucu ise Lisans üstü tezlerin yıllara göre dağılımına baktığımızda 2017-2022 yılları arasında büyük bir artışın olduğu tespit edilmiştir.

Sağlık kurumları finansmanı alanındaki lisansüstü tezlerin muhteva açıdan incelendiğinde yüksek lisans düzeyinde çalışmaların daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmaların danışmanlık süreçlerinin ise profesör doktor öğretim üyeleri tarafından yönetildiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada elde edilen bilgiler kapsamında Bir diğer elde edilen bulgu ise sağlık kurumları finansmanı lisansüstü tezlerin en çok Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde ve Maliye Anabilim Dalında araştırma konusu olarak tercih edildiği tespit edilmiştir. Maliye bölümünde yoğunlaşma olmasının temel nedeni ise sağlık hizmetlerinin kamu

tarafından çok uzun yıllar sağlanmış olması olarak yorumlanmıştır.

Araştırmanın sadece Türkiye’de yayınlanmış lisansüstü tezlerle sınırlı kalması bazı kısıtları da beraberinde getirmiştir bu kısıtları aşmak ve çalışmalarını çeşitlendirmesi açısından gelecekte yapılacak bibliyometrik araştırmalar, sağlık kurumları finansmanı alanındaki kongre ve panellere ilişkin bildirimlerin konu, içerik, yöntem ve bulgu kapsamında değerlendirilmesi bu kısıtların aşılmasını sağlayabilecektir.

Kaynakça

Al, U. ve Tonta, Y. (2004). Atıf analizi: Hacettepe üniversitesi kütüphanecilik bölümü tezlerinde atıf yapılan kaynaklar. *Bilgi Dünyası*, 5(1), 19-47.

Bektemür, G., Şafak Yılmaz, E., Arslanoğlu, A., Beylik, U., & Adaş, G. T. (2018). Türkiye’de Kişisel Ödeme Yöntemiyle İlaç Harcamaları. *Out-of-Pocket Expenditure on Medicines in Turkey*. *JAREM*, 8(2), 101-108.

Chandra, Y., & Shang, L. (2019). *Qualitative Research Using R: A Systematic Approach*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-13-3170-1>

Çetin, G., & Kızılırmak, İ. (2017). Türk Turizmde Kokartlı Turist Rehberlerin Mevcut Durumunun Analizi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14 (2), 142–156. Retrieved from <http://hdl.handle.net/11630/1494>

Mühlbacher, A. C. (2008). Health Determinants, Economic. Wilhelm Kirch (Ed.) *Encyclopedia of Public Health*, s.546-551. New York: Springer

Kurutkan, M. N., ve Orhan, F., (2018). Kalite Prensiplerinin Görsel Haritalama Tekniğine Göre Bibliyometrik Analizi. Ankara: Sage Yayıncılık.

Pekten, Ali (2006) “Genel Sağlık Sigortası Sistemi ve Getirdiği Yenilikler”, *Sayıştay Dergisi*, 61:119-138.

OECD (2024) OECD “Health Data 2024”, (04.01.2024), [<https://data.oecd.org/healthres/health-spending.htm>], (04.01.2024).

Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.

Tunçsiper, Ç., ve Bakar A. (2023). Sağlık Ekonomisi Çerçevesinde Sağlık Harcamaları: Türkiye Örneği. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 20-28.

Yenipınar, U., Bak, E., & Çapar, G. (2014). Turist Rehberliği Meslek Kanununun, Meslek Örgütleri ve Öğretim Elemanlarının Bakış Açısı ile Değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2), 86–114. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/cagsbd/issue/44631/554447>

Yurdadoğ, V. (2007). Türkiye’de Sağlık Harcamalarının Finansmanı ve Analizi *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 16(1), 592.